

ANALÝZA DISKURZIVNÍCH STRATEGIÍ ČESKÝCH ANTI-SYSTÉMOVÝCH REFORMNÍCH POLITICKÝCH STRAN A HNUTÍ

Grant: GAČR, Narativizace krize a instituce ve stranické politice (politics) a veřejných politikách (public policy)

ISS

Tomáš Dvořák

Kateřina Merklová

KONTEXT A CÍLE ANALÝZY

- Součást studia proměn fungování stranických systémů. Dochází k poklesu role standardních politických stran.
  - 1) Pokles volební účasti
  - 2) Růst volatility ve volebních chování
  - 3) Snížená identifikaci voličů a politickými stranami
  - 4) Klesá členství v politických stranách
- Klesající důvěra v politické strany a identifikace s politickými stranami vede ke klesající volební účasti, schopnosti politických stran mobilizovat a reprezentovat voliče.
- Fragmentace stranických systémů = úpadek nebo alespoň klesající role tradičních politických stran.

ANTI-SYSTÉMOVÉ REFORMNÍ POLITICKÉ STRANY

- Fragmentace stranických systému v postkomunistických zemích spojena se vzestupem anti-systémových reformních politických stran (AERPs). Forma populistických stran.
- Silný fenomén postkomunistických zemí
  - ČR (VV, TOP09, ANO 2011)
  - Slovensko (SaS, Obyčajni Ľudia), Maďarsko (LMP)
  - Bulharsko, Estonsko,...

Charakteristické rysy:

- Organizačně nové strany – nikoliv spojení existujících stran
- Mainstreamové hodnoty – centristický populismus
- Anti-systémová rétorika – jasné vymezení mezi lidmi X establishment

ANTI-SYSTÉMOVÉ REFORMNÍ POLITICKÉ STRANY – SOUČASNÝ STAV POZNÁNÍ

- V CEE dochází k proměně stranických systémů.
- Jedním ze znaků fragmentace je nástup těchto anti-systémových populistických stran.
- **Příčiny mají být:**
  1. Korupce / korupční prostředí
  2. Nepříznivá ekonomická situace (pokles HDP/rostoucí nezaměstnanost/atd.)
  3. Fragmentace/rozpad stranického systému.

Vzestup AERPs vnímán jako možné riziko – neustálá mobilizace proti systému politických stran doprovázená rozpadem těchto stran a opětovnou mobilizací ohrožuje řád – vytváří spirálu protestu a nestability.

VÝZKUMNÉ OTÁZKY

1) Jaké diskurzivní strategie využívají tyto strany (AERPs) k dosažení volebních úspěchů?

Korupce a nezaměstnanost nevysvětlují jak tyto strany dosahují volebních úspěchů. Na čem jsou postaveny jejich diskurzivní strategie?

2) Jak probíhá institucionální změna v diskurzivně/narativní rovině? Jaké charakteristiky má politický diskurz v období institucionální změny?

DATA

- Primárně zaměření na období 2008-2010.
- Dochází k dezintegraci českého stranického systému: Nové strany VV a TOP09, pád vlády, krize ODS, KDU-ČSL.
- Data = články z médií, komentáře, rozhovory týkající se politických stran VV a TOP09. Doplnění o dokumenty stran.
- Pro každou stranu korpus textů – jak zastánců, tak kritiků a obecných politických komentářů. Např. všechny články z médií z let 2009-2010 týkající se vzestupu VV: obsahuje texty/projevy politiků VV, odpůrců VV, texty politických komentátorů.
- Cíl: popsat diskurzivní strategie VV, TOP09 a ANO 2011.

METODOLOGIE ANALÝZY

- Diskurzivní analýza zaměřená na proces konstrukce reprezentace politiky v médiích.
- Jak analyzovat politický diskurz? Dimenze analýzy – analytická strategie

1. Analýza diskurzivních strategií

- Diskurzivní strategie vytváření identit na základě vytváření hranic/odlišnosti
- Inspirováno Rom Harré, Ruth Wodak, Stephen Toulmin

2. Mediální diskurz má také narativní dimenzi

- Mediální politický diskurz má také narativní strukturu. Politika je vyprávění – převyprávění příběhů.

DISKURZIVNÍ STRATEGIE

POSITIONING

- Vytváření a definování skupin (in-groups, out-groups) na základě diskurzivního vytváření hranic, přiřazování pozitivních a negativních charakteristik.

ARGUMENTACE

- Argumentativní schémata podporující a ospravedlňující strategie positioningu.
- Schémata „Topoi“ – argumentační schémata nikoliv věcné argumenty jako takové. „Conclusion rules“ – vazba mezi argumentem a závěrem. if X, then Y. Např. v kontextu imigrace:
  - Imigranti mají jinou kulturu (argument)
  - Pokud někdo přichází z jiné kultury, představuje ohrožení (topos)
  - Měli bychom odmítnout imigranty (závěr)

Mediální reprezentace politiky spočívá v kombinaci strategií positioningu (vytváření skupin/identit) a argumentativních strategií podporující toho dělení.

POSITIONING

• „Věci veřejné se od začátku vymezily, že jsou jedinou stranou, ve které nejsou žádní převlečení komunisté. Od začátku platí, že kdo byl jednou v KSČ, nemůže být členem Věcí veřejných. Současně Věci veřejné jasně říkají, že nikdy nepodpoří žádnou vládu, ve které by byla KSČM nebo kterou by skrytě podporovala KSČM. Abychom nebyli obviňováni, že bychom této zemi škodili tím, že bychom znemožnili vytvořit každé rozumné uskupení, tak nejsme tak arogantní, abychom teď dali pět nepřekročitelných bodů jako některé jiné strany, ale říkáme jasně naši nejdůležitější podmínku, abychom podpořili nějakou vládu – musela by to být vláda protikorupční“

Hranice/dělení:

- komunismus/anti-kununismus
- korupční/anti-korupční
- politikaření/efektivnost, exekutivnost (implicitně)

ARGUMENTACE

topos (Wodak), warrants (Toulmin)

-- Implicitní inferenční pravidla

1. „U člověka, který jde do politiky a má peníze, je menší možnost, že se stane korupčním člověkem. Na rozdíl od těch, kteří peníze nemají, mám výhodu být poctivý“

Argument: Jsem poctivý (Věci Veřejné jsou poctivé) /

Topos: pokud je někdo bohatý/úspěšný pak už nepotřebuje peníze /

Implicitní závěr: ostatní jsou zkorumpovaní a já (nutně) imunní vůči korupci /

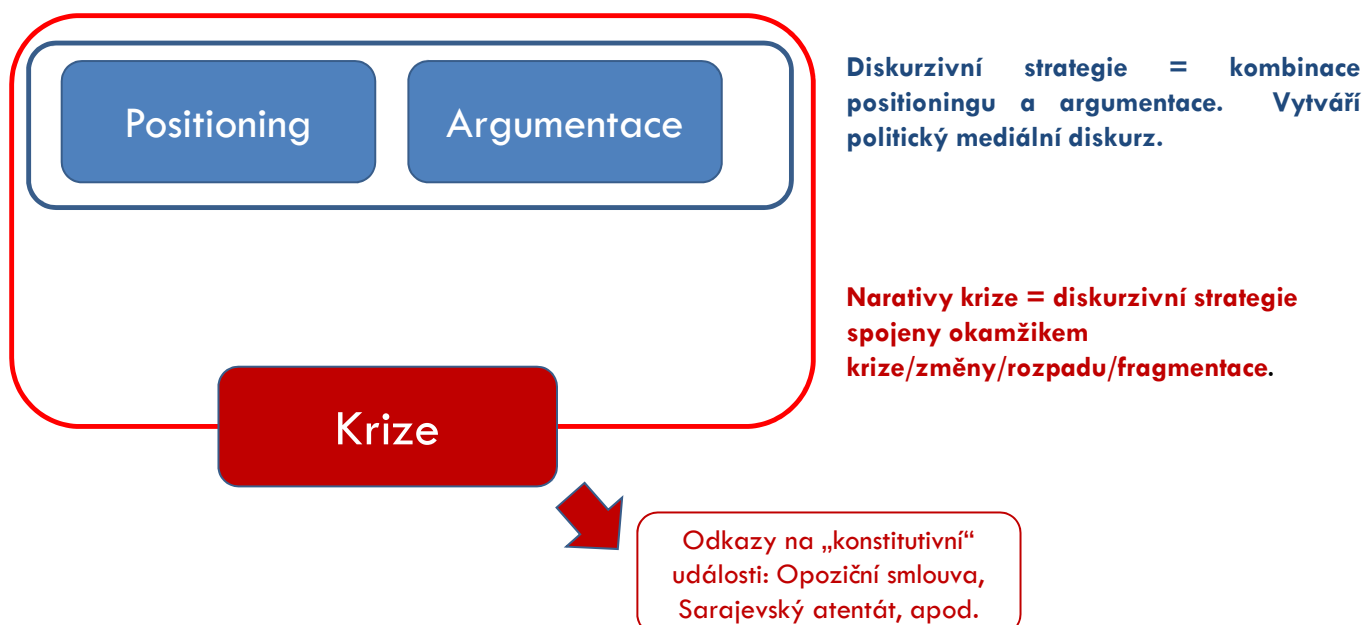
NARATIVNÍ DIMENZE

- Politický mediální diskurz má (částečně) narativní strukturu – ne každý mediální článek je možné označit jako narativ. Ale velká část komentářů/článků vykazuje narativní strukturu.
- Součástí narativů (Basic Elements of Narrative, Herman 2009) je element krize/rozvratu/změny (world disruption, breach).
- Vracení se ke konstitutivním událostem: Sarajevský atentát/opoziční smlouva/spálená země/blbá nálada.
- Vzestup českých AERPs spojen s pojmy krize/změny. Vždy dvě perspektivy: establishment X nové strany.

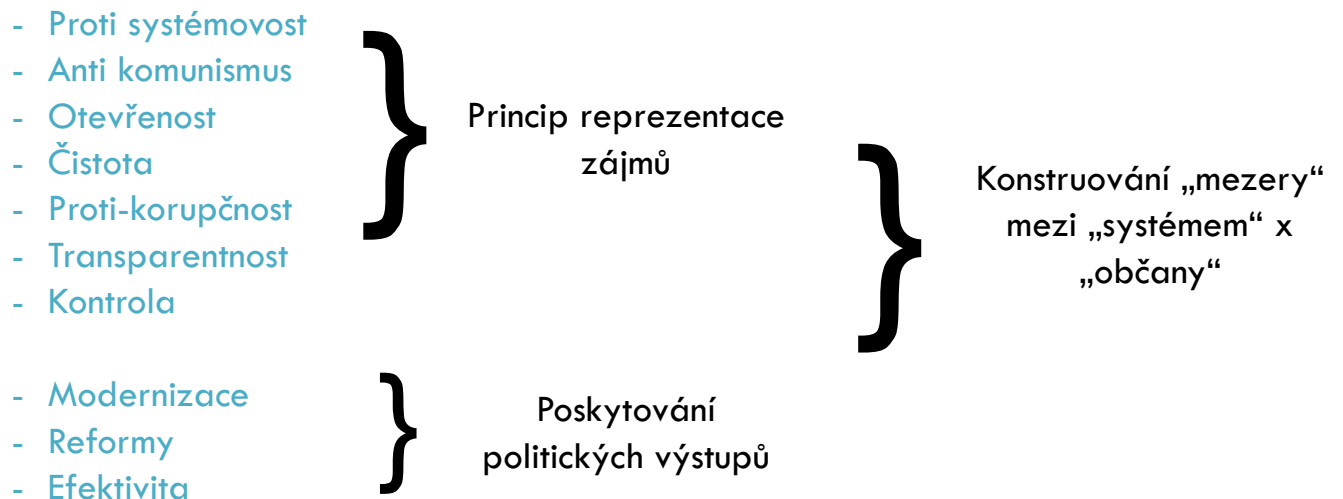
Vzestup AERPs je:

- „Svěží vítr“, „Změna“, „Katastrofa pro politické dinosaury“ – narativ VV
- „Privatizace politiky“, „fragmentace & rozpad“, „potvrzení úpadku/dysfunkčnosti stranického systému“

NARATIVY KRIZE & DISKURZIVNÍ STRATEGIE

PŘEDBĚŽNÉ VÝSLEDKY - DISKURZIVNÍ STRATEGIE UPLATŇOVANÁ VV

ZÁVĚR

- Diskurzivní strategie AERPs založeny na vytváření hranice mezi politickým systémem a občany ve smyslu selhávání politických stran v naplňování reprezentace zájmů a doručování politických výstupů.

2 pohledy

- Vzestup AERPs možno vnímat jako standardní proměnu stranického politického systému a legitimní strategie politického boje mezi politickými stranami.
- E. Laclau (On Populist Reason 2004) – „ a way of constructing the political by proposing radical alternative“.
- Předpokladem populismu je de-institucionalizace, stav anomie/krize ve společnosti, která umožňuje populistickou politiku a vytváření „mezery“ mezi institucemi a občany. Krize není jen diskurzivním nástrojem vytváření politiky, ale vychází z již narušeného řádu – anomie.